

7-5 ביולי 1971

החיילים לא

יסעו חיום -

(עד לבחירות?)

זו הפעם השלישית העלית השבוע הצעה לסדר היום של הכנסת: להעניק לכל חייל בשירות, את הזכות לנסוע חיום בכל קווי האוטובוסים (ראה מיסגרת). על ההצעה היה צריך להשיב משה דיין. זהו תפקידו כשר-הבטחון, החייב להסביר את מדיניות הממשלה. אבל יום לפני כן, מת יצחק טבנקין, משה דיין נסע להלווייה. ועם כל האבל התהומי שחש בלבן, על פטי רתו של מנהיג גדול זה — בוודאי גם חש קצת הקלה על שלא היה צריך להשיב על הצעתנו. כי מפלתו החליטה להסיר את הצעתנו מסדר-היום, כפי שעשתה לפני שש שנים.

דיין יכול היה לבקש, כמובן, לדחות את הדין, לרגל השתתפותו בהלווייה. אבל הוא לא עשה זאת. הוא שמח שהתפקיד הבלתי-פופולרי יפול על מישהו אחר. על מי? דווקא על אחד מנאמניו של דיין — גד יעקובי, בתור סגן שר-התחבורה.

אלא מה? גם גד יעקובי לא נפל על הראש. מדוע לו להשניא את עצמו על חברי החיילים? כשכא תורה של הצעתנו — גד יעקובי פשוט נעדר. היה לו תירוץ טוב — לפי החשבון, היה תורנו צריך להגיע קצת יותר מאוחר. בגלל סדרי הדיונים, הוקדם הזמן במיקצת. אבל יעקובי בוודאי לא המתין לתורו בכליון-עיניים.

על מי נפל התפקיד הבלתי-יעים? על איש שאינו פוחד מתפקידים בלתי-יעים. זהו ישראל קרגמן, מעט-קנייהמערך המרכזיים, יו"ר ועדת-הכספים של הכנסת.

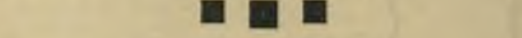
ומאידך, אילו נתגלה כחבר-כנסת טוב, יתכן מאוד שהתנועה (ובוודאי זכרוננו) היו מוחלים לו על התחייבותו, ומשאירים אותו ברצון עד תום תקופת כהונת הכנסת. כי למה להחליף חבר-כנסת טוב? אולם רמתו של שלום כהן נקבעה כבר תוך שבר עות מעטים — ואז היה ברור לכל מהי מבחינה זו, הכנסת היא מקום אכזרי. יושבים שם ביחד 120 ח"כים ותריסר עתונאים, כולם מכירים את כולם, שומעים זה את זה, יום אחרי יום, ובאווירה אינטימית זו נחרץ מישפט במהרה, פה אחד, בהסכמה אילמת. חודש-חודשיים אחרי פתיחת הכנסת, כבר יודעים הכל: פלוני הוא כסיל גמור, ואין טעם להקשיב למילה היוצאת מפיו. אלמוני הוא בלתי-מנוסה, אך הוא יהיה ח"כ טוב.

שלום כהן נתגלה חיש מהר כח"כ שהוא מתחת לממוצע — שאינו הכי גבוה. אין ספק שהוא עצמו הרגיש בכך — במדע או בלא-מדע — והדבר הגביר את תיסכולו, שהפך לכוח הרסני. הרסני, קודם כל, לעצמו. מבחינה זו, יש עניין פסיכולוגי בטענות שהוא משיע עליו, להצדקת מעשהו. מבחינה עובדתית והגיונית, הן מגוחכות. אך מבחינה פסיכולוגית, הן חושפות הרבה. כך הוא טוען, למשל, שאורי אבנרי לא נתן לו לדבר, וזאת משום שאבנרי, שהוא חולה כידוע בשגר עוין-הגדלות, רצה לדבר על כל עניין חשוב בעצמו.

האמת הפשוטה היא שכהן נאם בשנה הראשונה קרוב למאה נאומים (מיספר שח"כ נורמלי, בסיעה גדולה, מגיע אליו בעשר שנים). על רובם, עברה העתונות בשתיקה רחמנית (אפילו כשקרא נאום של זכרוננו, לא עשה רושם, כי היה ברור שהיה זה לנושא). שלום כהן עצמו הרגיש שמבחינה פרלמנטרית ואינטלקטואלית נתגלה כאספ, והוא מצדיק את עצמו (כלפי עצמו, אני סבור) כמי שלא ניתן לו להוכיח את עצמו.

אין עוד טעם להתווכח על טענות אלה, כשם שאין טעם להתייחס לקיתוץ-השופכין שהוא שופך כיום על גונותנו. על שבועון זה ועלי אישית. אחרי שנוכח לדעת שרק סיגנון סקנדאליסטי יכול לזכות אותו בתשומת-לב, הוא הולך בדרך זו. השובע נדהמו אפילו העתונאים, שהתרגלו לסיגנונו, נוכח צורת התבטאותו. ואין פלא, אחרי שהחליט לעשות מעשה שהוא בוז במהותו, אין עוד כל דבר שיעצור בעדו לבנות ולהתיבות. כמו, למשל, האימרה שהעולם הזה — שקוראיו שלחו אותו לכנסת, ושכשמו הוצג לבוחרים — הוא מלוכלך. מתי הפך מלוכלך? נישחת נכון — ברגע ששלום כהן עזב אותו, בשלל גדול.

עיתוי הפרישה היה נתון מראש — וניתן היה לה שב אותו בדיוק. בעוד שלושה שבועות נגמרת מחצית תקופת-הכהונה. היה על שלום כהן לביים, "סילוג" על רקע "עקרוני" לפני האריך זה, כדי שלא יהיה גלוי לגמרי מה שידוע לכל הקרובים לעניין (ובעיקר בכנסת עצמה): שזהו מעשה פשוט של כלנתריון מצד אדם שלא איכפת לו להרוס את עצמו ואת כל שהוא היה קשור עימו במשך 20 שנה — ובלבד להידבק לכיסא במשך שנתיים נוספות.

על רקע זה התגלגלו הדברים בשנה האחרונה, ולא דאי לחזור על הפרטים העכורים. לפני שלושה חודשים השתמש בתירוץ הראשון שנודמן לדרוכו (החלפה שיגי רתית של נציג בלתי-מוכשר בהסתדרות) כדי לפברק, למשבר, לפתוח במסע-השמצות ולהחריס את המוסדות הדמוקרטיים של התנועה. המעשה של השבוע היה רק סוף-פסוק — הסקת המסקנה האחרונה, ברגע האחרון.

היה זה בסך-הכל יום עצוב — בעיקר לגבי שלום כהן עצמו. במשך החודשים האחרונים ניתק את עצמו מכל יחס של חברות. מן העתן שבו הפך מעובד-קיבוץ חסר-מקצוע לאיש בעל מעמד, מן התנועה שנתנה בו אמון ושלחה אותו לכנסת, מן הידידים שעוד לפני כמה חודשים היו מוכנים לתמוך בו.

עתה נשאר בכנסת כצל — כלנתר שהכל יודעים כי הוא נמצא בכנסת רק מפני ששולחיו אינם יכולים להחליטו על פי חוק, ושאינו לו שמץ של סיכוי להיבחר אי-פעם מחדש. גרוטאה פוליטית, עוד לפני שיצא לדרך פוליטית. השבועון הפוליטי שעליו הכריז במסר בתענונאים בקוליות, שבק חיים לכל חי עוד לפי גי שנולד, עתון-הנשים, שעליו הכריז במרדעות בעת נות, מת בטרם נולד. השבועון לנערים, אותו החתיל להוציא, ניטש שולד. היוא שותפיו, אחרי כשלון.

אפשר היה לרחם עליו, לולא השיטות השפלות וההשמצות הכבדות שבהן הוא משתמש בניסיון-סרק להרוס כל מה שמוכיר לו את מעלתו באמון.

זאילו סיעתנו — כאשר פרש שלום כהן ממנה למעשה לפני חודש, חזרה למלוא הכושר, אחרי הסיט של השנה האחרונה. חזרנו לתנופת פעולתנו בכנסת הקודמת. חבל שמבחינה כמותית ירדנו, זמנית, מסיעת שניים לסיעת-יחידה. מבחינה איכותית, זהה עלייה. הכל יודעים, כי סיעה זו מייצגת את 17 אלף הבוחרים שבחרו בה — ומעשה מעציב של מעילה-באמון אינו משינה עובדה זו.

טכסיסים לא נועדו אלא להגיע לנקודה זו, בעיתוי זה. איש לא היה מופתע כשזה קרה, סוף-סוף — ואני הייתי מופתע פחות מכולם.

מדוע דווקא עכשיו? בעוד שלושה שבועות עומד להסתיים הכנס השנתי השני של הכנסת השביעית ובוה הסתיים מחצית תקופת-הכהונה של הכנסת. ביום זה היה על שלום כהן למלא התחייבות פוליטית ומוסרית — ולהתפטר. מדוע? ערב הבחירות, כאשר דנו מוסדות תנועתנו בהרכבת רשימת-המועמדים לכנסת, היו רבים בוועדת-המינויים, בהנהלה ובמרכז התנועה שסברו, כי יש להציב במקום השני את אמנון זכרוננו.

הנימוק לכך היה הגיוני למדי: זכרוננו עבר עימי במשך ארבע שנים בכנסת הששית, שם זכה לכינוי "הח"כ ה121". הוא נתגלה ככוח פרלמנטרי ממדרגה ראשונה, וזה ליחס-כבוד מצד אנשי כל הסיעות, והשתתף בעיצוב כל פעולותינו. כל זה, תוך הבאת קורבן כלכלי גדול מצידו, כפרקליט מצליח. הוא היה המועמד הטבעי לתפקיד.

לעומת זאת, לא ידע איש מה תהיה רמתו של שלום כהן בכנסת. הוא היה המועמד השני ברשימתנו בשנת 1965 — כאשר סיסמתנו המרכזית הייתה: "רוצים לסתום להם את הפה — שלח אותם לכנסת". על רקע חוק-לשון-הרע, שמילא תפקיד חשוב במערכת-הבחירות, הייתה או מועמדותו של שלום כהן טבעית. (מה גם שאיש לא האמין או ברצינות שנוכח בשני מנדאטים). אני עצמי תבעתי שגם הפעם יוצג שלום כהן במיקום השני, ייצגתי תביעה זו בתוקף.

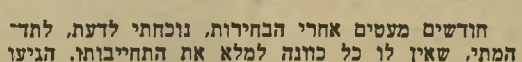
מדוע? מפני שסברתי שיש לתת לו שאנס להוכיח מה יכולתו, במקום לפסול אותו מראש. הדבר נראה לי כחוב של כבוד, אחרי עבודה משותפת של שנים. וכך, במשך דיונים בשלושה מוסדות שנמשכו כמה וכמה שבועות, נעבשה הצעה מעשית והגיונית: שאם יהיו לנו שני מנדאטים, יכהן שלום כהן שנתיים, ואחריו יבוא אמנון זכרוננו, כך ששניהם יכהנו בזה אחר זה. המחשבה שמאחורי ההצעה: אם יתגלה כהן כח"כ טוב, מה טוב, או יקנה לעצמו שם, ואחרייו יעשה זאת גם זכרוננו. בבחירות הבאות יהיה מצבנו טוב מאוד. כשנלרשותנו כמה אישים פרלמנטריים שחוכיחו עצמם, אם, לעומת זאת, יתגלה כהן כח"כ לא-כל-כך טוב, לא ייגרם שום אסון. אחרי שנתיים יבוא זכרוננו במיקומו, ויספיק לתקן את התדמית בשנתיים הנותרות. ובניתיים ימשיך זכרוננו לכהן כיועץ הסיעה, וממילא יעזור לכהן עד כמה שאפשר.

היום הראשון בכנסת: כהן ואבנרי

הצעה זו נתקבלה על דעת הכל, ובעיקר על דעתו של שלום כהן עצמו, או כך העמיד פנים. בישיבה המכרעת של מרכז התנועה, בה אושרה סופית רשימת המועמדים, קם שלום כהן (כפי שהוסכם מראש) והציג היר שאם יהיו לנו שני מנדאטים, יתפטר כעבור שנה-תיים וימסור את המקום לזכרוננו.

על סמך הצהרה זו, אישר המרכז את הרשימה.

חודשים מעטים אחרי הבחירות, נוכחתי לדעת, לתדהמת, שאין לו כל כוונה למלא את התחייבותו. הגיעו אלי ידיעות מוסמכות — דברים שאמר לבני סביבתו, דברים שאמר לעתונאים, פעולות מסוימות — שהורו כיחו זאת בעליל. מה קרה לשלום כהן?

לדעתי, שני דברים, הקשורים זה בזה —
● בחירתו, "עלתה לו לראש". שלום לא עסק מעורלם בעניינים פוליטיים, והשתתפותו בגופים השונים במי רך השנים הייתה סמלית בלבד. בתפקידו החדש לאה בעיקר תואר, מל של מעמד. היוא לא חתם לוותר על כך.

● הוא נתגלה כחבר-כנסת גרוע, ולעיתים אף גרוע מאוד. הוא לא התכוון לשום עניין ברצינות, נאומיו היו שטחיים להחריד (אלא אם כן הוכנו, מילה במילה, על ידי זכרוננו, והוא קרא אותם מן הכתב). העתונאים ושאר חברי-הכנסת התחילו להתחיס אליו בויליול. רק כאשר עשה סקנדאל, וזה לתשומת-לב — כמו בפרשת תערך-דההזות. יתכן שהקודה השניה חשובה אף מן הראשונה. אילו הצטיין בכנסת, יתכן שלא היה נאלץ לראות בתואר של חבר-כנסת דבר שיש להיאחו בו כמו בקרנות המיזבה, אף במחיר התכונות והתאבדות מוסרית.